

سالن خوب کمتر از فیلم خوب نیست

اکنون سال‌هاست که همه از وجود بحران در سینمای ایران صحبت می‌کنند و این که این هنر - صنعت به دام بیماری گرفتار آمده است.

جام جم آنلاین: اکنون سال‌هاست که همه از وجود بحران در سینمای ایران صحبت می‌کنند و این که این هنر - صنعت به دام بیماری گرفتار آمده است. نشانه و علائم اصلی این بیماری را نیز در بحران مخاطب و خالی بودن صندلی‌های سینما معرفی می‌کنند.

هرچند بسیاری از تعبیر دچرا افراط و اغراق است یا پایه آماری و محققانه ندارد، اما در نابسامانی و بدحالی سینما در ایران هیچ شکی نیست و فروش فیلم‌هایی چون اخراجی‌ها 3 و جدایی نادر از سیمین هم نمی‌تواند این ضعف را بیوشاند. برخی از کارشناسان عوامل این بحران را به عناصر هنری مثل فیلمنامه‌های ضعیف، کارگردان‌های کارنابلد یا کم‌بضاعتی سینمای ایران از حیث تکنیکی و فنی نسبت می‌دهند و بعضی دیگر نیز عوامل بیرونی و اجتماعی مثل کمبود یا غیر استاندارد بودن سالن‌های سینما، گران بودن بهای بلیت و عدم تبلیغات لازم را در این کسادی موثر می‌دانند.

مقصر کیست؟

واقعیت این است که بحران سینما به عنوان یک پدیده اجتماعی به یک یا 2 دلیل خاص محدود نمی‌ماند و عوامل متعددی در شکل‌گیری این وضعیت موثر است. در پیدا کردن مقصر کسادی بازار سینمای ایران، ظرفی گشته بود برای شکوفایی صنعت سینما و رونق بخشیدن به گیشه آن به 3 چیز نیاز است: فیلم خوب، سالن خوب و تبلیغات خوب. بدیهی است که همه ضعف و کاستی‌ها را نمی‌توان به سینماگران نسبت داد و قطعا سینماداران و سیاستگذاران سینما نیز در شکل‌گیری این بحران مقصرند. برخی معتقدند که توسعه و توزیع تکنولوژی و فناوری‌های رسانه‌ای مثل شبکه‌های تلویزیونی، ماهواره، اینترنت و... بازار سینما را کساد کرده و مردم ترجیح می‌دهند به جای سینما رفتن با هزینه بالا و دردسرهایی مثل ترافیک و شلوغی به تماشای فیلم در سینمای خانگی با هزینه و مشکلات کمتر بپردازند، اما اگر این گونه است پس چرا در بسیاری از کشورهای دیگر که انواع رسانه‌های جمعی با گستردگی و فناوری‌های پیشرفته وجود دارند، هنوز صف‌های طولانی جلوی سینما به یاد و خاطره تبدیل نشده است و همچنان چراغ سینما در این کشورها پرنور است؟ قطعا یکی از مهم‌ترین دلایل این موضوع به وجود سالن‌های سینمای کافی و مجهز برمی‌گردد که با بهره‌گیری از تکنولوژی‌های دیجیتال و رسانه‌ای و البته تمهیدات رفاهی و زیبایی شناختی، فراتر از خود فیلم و کیفیت آن (که شرط لازم است) کالبد سینما را زیبا و سینما رفتن را یک تجربه مفرح و لذت‌بخش می‌سازد.

افزایش جمعیت، کاهش تعداد سالن‌ها

این در حالی است ما نه فقط با کمبود شدید سالن‌های سینما مواجه هستیم بلکه همین تعداد نیز از کیفیت و امکانات رفاهی و تکنیکی لازم برخوردار نیستند. یک سالن خوب و جذاب، کمتر از یک فیلم با کیفیت و خوب، در جذب و رضایت تماشاگران از سینما نیست. 30 سال پیش با جمعیتی بسیار کمتر، 500 سالن فعال در کشور داشتیم که هم‌اکنون این رقم به 200 سالن فعال و استاندارد کاهش یافته، درحالی‌که جمعیت نسبت به آن سال‌ها دوبرابر شده است. مسلم است تاثیر سالن سینما به عنوان یک زیرساخت فرهنگی در چرخه اقتصادی این حوزه نقشی غیرقابل کتمان دارد و به این دلیل بررسی عوامل موثر در بهبود وضعیت این شاخص و شناخت زمینه‌هایی برای افزایش تعداد مخاطبان می‌تواند در اولویت کاری سینمای کشور قرار گیرد.

جواد شمقدری، معاونت سینمایی وزارت ارشاد در همین زمینه می‌گوید: «#171؛ از آنجا که بر اساس معیارهای جهانی به ازای هر 100 هزار نفر یک سالن سینما نیاز است، در حال حاضر نسبت به میزان جمعیت کشور بیش از 400 سالن سینما کم داریم.»

وی می‌افزاید: «#171؛ فرسودگی و نبود اعتبارات لازم برای نوسازی سینماهای کشور منجر به تعطیلی و کاهش سالن‌های سینما شده و منجر به آسیب دیدن هنر هفتم کشور شده است.»

سالانه حدود 80 فیلم در کشور ساخته می‌شود اما به دلیل کمبود سالن‌های سینما، در نهایت 60 فیلم در یک سال فرصت اکران یافته و 20 فیلم دیگر چنین امکانی نمی‌یابند.

چرخه اقتصادی سینما

بسیاری از کارشناسان فرهنگی - سینمایی بر این باورند که در چرخه اقتصادی سینما باید به موارد تولید - توزیع - نمایش (سالن سینما) توجه داشت، در واقع این حلقه‌ها از هم تفکیک‌ناپذیرند. تولید بدون پشتوانه لازم برای اکران و نمایش خود باعث بحران در این حوزه می‌شود پس در آسیب‌شناسی سالن‌های نمایش فیلم ابتدا باید به حلقه‌های دیگر نیز تا حدودی توجه داشت. البته محصول سینمایی بعد یا قبل از نمایش در سالن سینما ممکن است از طریق رسانه‌های دیگر نیز نمایش داده شود که در این مسیر باید آسیب‌ها یا فواید این‌گونه نمایش‌ها نیز بررسی شود.

ارتباط نهایی در چرخه اقتصادی سینما بین سالن نمایش و مخاطب صورت می‌گیرد و قبل از این ارتباط باید به ارتباط پخش‌کننده با سینمادار توجه داشت یعنی گزینش فیلم حاصل این تعامل است. مدیریت سالن نمایش از یک سو باید فیلم‌های متناسب با مخاطبان منطقه را انتخاب کند و از سوی دیگر شرایط نمایش مناسب را فراهم آورد و همگی این مولفه را باید در تصمیم‌گیری برای رسیدن به سینمای استاندارد مدنظر داشت.

برای بازسازی و ساخت سالن‌های سینمایی اقداماتی چون اجرای نمایی کامپوزیت همراه با زیرسازی کامل، پوشش آکوستیک دیوارها و سقف سالن نمایش، دکوراتیو کردن دیوار و سقف سالن، نصب تجهیزات مدرن صوتی و تصویری مثل صدای دالبی، نصب سیستم اعلام و اطفای حریق، ساخت نمازخانه، ساخت گیشه و بوفه جدید با تجهیزات مربوط یک ضرورت است.

این‌که به ساخت سالن‌های سینمایی جدید نیاز مبرمی وجود دارد هیچ شکی نیست، اما تولید انبوه و بدون برنامه در ساخت و تجهیزات سینمایی به تنهایی نیز پاسخگو نیست در واقع لزوم افزایش سالن‌های سینما در این برهه زمانی بیش از پیش مشهود است، اما افزایش ظرفیت نمایشی کشور باید توأم با شناخت نیازهای مخاطبان صورت گیرد تا پراکنش جغرافیایی و فرهنگی این سالن‌ها به بازدهی اقتصادی آنها کمک کرده و به هدف غایی چرخه اکران یعنی ارتباط مستمر مخاطبان با سینما منجر شود و این مساله زیربنایی رسیدن به سینمای استاندارد است.

بهبود کیفیت نمایش فیلم در سطح جهان

بعد از دهه 80 میلادی 3 عامل در ادامه حیات سینما و جلوگیری از اضمحلال آن مؤثر بوده است: بالا رفتن استانداردهای کیفی فیلم‌ها، ارتقای کیفی جلوه‌های ویژه و افزایش اندازه پرده سینما و بزرگ دیدن تصویر در سینما. حالا وضعیت سینمای ایران را در زمان کنونی با این شاخص‌ها بسنجید تا فاصله ما با استاندارد جهانی را بدرستی درک کنید. البته سینمای ایران در مقایسه با سال‌های قبل از انقلاب در مسیر رشد و تعالی قدم برداشته، ولی کاهش 40 میلیونی مخاطب از سال 71 تا سال 86 و تعطیلی یکی پس از دیگری سینماهای استان‌ها بیانگر این حقیقت تلخ است چنان‌که بسیاری از شهرستان‌های کوچک فاقد سینما هستند و مردم آن شهر مجبورند برای فیلم دیدن به شهرهای اطراف دارای سینما یا مراکز استان‌ها سفر کنند.

شمقدری: از آنجا که بر اساس معیارهای جهانی به ازای هر 100 هزار نفر یک سالن سینما نیاز است درحال حاضر نسبت به میزان جمعیت کشور بیش از 400 سالن سینما کم داریم

در دهکده جهانی امروز سینما ضمن این‌که به عنوان دروازه‌ای برای صدور فرهنگ ملل و اقوام مختلف مطرح است برخی اوقات نقش تعیین‌کننده‌ای در سرنوشت کشورها دارد و گاه نیز ابزار مناسبی برای دنیای سیاست محسوب می‌شود. این در حالی است که کاهش بیش از 30 میلیونی مخاطب در سینمای ایران در طول حدود یک دهه از اوایل دهه 70 تا اوایل دهه 80 موجب می‌شود امیدها به آینده این سینما کمتر از پیش شود و تصویری مبهم از سینمای ایران در دهه 90 پیش رو باشد، اما در کنار این حقایق تلخ باید حقایق تلخ دیگری را هم باورداشت که نمی‌توان با داشتن سینماهای فرسوده دارای 50 تا 70 سال، فروش سی‌دی‌های قاچاق، توزیع فیلم‌ها قبل از اکران در سینما، محتوایی نبودن فیلم‌های اکران شده، اشباع بازار فیلم‌های ایرانی و خارجی توسط دلالان و واسطه‌های محصولات فرهنگی، وجود ماهواره و... به این آینده مبهم امیدوار بود. ضمن این‌که تعدد متولیان سینما و بی‌توجهی به این مقوله از سوی ارگان‌های مختلف به بحران سینما دامن می‌زند. دولتی بودن سینما، تعدد متولیان امور سینماها و گاه بی‌توجهی‌ها از سوی دستگاه‌ها و ارگان‌های متولی این بخش نیز از دیگر دلایلی است که به این بحران دامن می‌زند. در این میان آمارهای ارائه شده توسط اداره فرهنگ و ارشاد اسلامی نیز چندان امیدوارکننده نیست. مثلاً در استان همدان 5 باب سالن سینمایی در سال 80 به 3 باب سالن سینما کاهش یافته است و تعداد صندلی سالن‌های سینما در استان از 2523 صندلی در سال 80 به 1500 صندلی رسیده است، ضمن این‌که در طول سال 80، 63 فیلم داخلی و 12 فیلم خارجی در سینماهای استان اکران شد و این آمار در سال 86 به 25 فیلم داخلی تقلیل یافت و هیچ فیلم خارجی در سینماهای استان در سال‌های 85 و 86 اکران نشد. این در حالی است که تعداد تماشاگران سینما در همدان نیز از سال 80 تاکنون کاهش قابل توجهی داشته است به طوری که در سال 80، 439853 نفر در سینماهای استان به تماشای فیلم‌های داخلی نشستند، در سال 81، 360796 نفر و در هر یک از سال‌های 82 و 83، 24894 نفر در سینماهای استان فیلم دیدند. این آمار ناگهان در سال 84 با 238867 نفر تماشاگر افزایش محسوس داشت و طی سال‌های 85 و 86 به ترتیب با 130214 و 122848 کاهش نشان داد. البته این کاهش تعداد مخاطبان مختص به استان نیست و سینمای ایران در دهه 80 با افت جدی تماشاگران روبه‌رو شده است. سال 71 سینمای ایران 54 میلیون مخاطب داشت و سال 73 این آمار به اوج

خود رسید و آمار تماشاگران 56 میلیون نفر شد، اما تعداد مخاطبان در سال 81 به 21 میلیون و سال 83 به 16/630 میلیون رسید.

هم‌اکنون این وضع بیمارگونه سینماها در کشور تقریباً به حال خود رها شده و سیاست مشخصی مبنی بر حمایت یا احیای آنها در کشور اتخاذ نشده است، مسوولان هر از گاهی با ارائه راهکارهای مسکن‌وار سعی در برطرف کردن این مشکل دارند. این در حالی است که رفع مشکل سینماها نیازمند برنامه‌ای جامع و طولانی‌مدت است.

پشتوانه مردمی

در هر حال، این آمار برای کشوری با تاریخ و فرهنگی بس بزرگ و پر شکوه، کشوری که جوان‌ترین بافت جمعیتی جهان را دارد، کشوری که در نخستین سال‌های زاده شدن سینما از آن بهره‌مند شد، کشوری که فیلمسازانی بزرگ و تماشاگرانی نکته‌سنج دارد، بسی متاثرکننده است.

بحث پیرامون مشکلات سینماهای ایران زیاد است، ولی ذکر این نکته نیز ضروری است در کشورهایی مانند آمریکا که جمعیتی چند برابر ایران دارد، پشتوانه اصلی هنر هفتم مردم هستند، در آنجا هم کپی‌های غیرمجاز وجود دارند، دستگاه‌های پخش خانگی وجود دارند، ده‌ها راه برای تماشای فیلم در خانه، خودرو، در زمان پیاده‌روی و حتی در بیابان وجود دارد! ولی چرا سالن‌های سینما یکی‌یکی بسته نمی‌شوند؟ چرا صندلی به تعداد کافی به نسبت جمعیت وجود دارد؟

یکی از اقدامات خوبی که از سوی شهرداری تهران در چند سال گذشته صورت گرفته احداث مجتمع و پردیس‌های سینمایی است که با وجود ضعف‌هایی که از لحاظ معماری و حتی زیبایی‌شناختی سینما دارد، اما توانسته بخش زیادی از مردم را به سینما بکشاند. امیرحسین علم‌الهدی، مدیر پردیس سینمایی ملت در این باره می‌گوید: بیش از 40 درصد فروش فیلم‌ها در تهران به پردیس‌های آزادی، ملت، زندگی، تماشا و رازی اختصاص دارد که توسط شهرداری ساخته شده‌اند. اگر دیگر مجموعه‌های سینمایی چون اریکه ایرانیان، فرهنگ، ایران، جوان و ماندانا را نیز اضافه کنیم، می‌توان گفت بین 70 تا 75 درصد فروش سینماها متعلق به پردیس‌ها و مجتمع‌های سینمایی است. به گفته این کارشناس بقیه سینماها که 2 یا 3 ساله یا تک‌ساله هستند 25 تا 30 درصد فروش را به خود اختصاص می‌دهند که رقم ایده‌آلی نیست. در واقع عمر سینماهای تک‌ساله در همه‌جای دنیا به سر رسیده است. پردیس‌های سینمایی با اکران و داشتن چندین سالن سینما امکان و فرصت انتخاب فیلم بیشتری را به مخاطب می‌دهد. ضمن این‌که سالن خوب و سینمای مجهز علاوه بر لذت تماشای فیلم، سینما رفتن را به عنوان یک سرگرمی سالم و جذاب نیز برای مردم فراهم می‌کند. لذا گزافه نیست که بگوییم سالن خوب، کم از یک فیلم خوب ندارد.

رضا صائمی / جام‌جم